

Literatuur

LEZING TURING NATIONALE GEDICHTENWEDSTRIJD

De prijs van poëzie

wij waren geen jongens

wij hadden vaders, wij waren zonen. het volstond niet dat wij driemaal daags spek en spinazie vreten. de hemdsmouwen moesten omhoog,

wij moesten tonen hoe hard wij de spieren in onze bovenarmen op konden spannen. wij zweetten als zwijnen, groeven bloederige kloven in onze handen, wroetten in het stof waarin onze voorvaderen al jaren liggen te liggen

en kregen het vuil amper onder onze vingernagels vandaan. wij moesten voelen met wat wij tussen de benen geboren waren, jongens,

maar hadden niet eens een eigen kamer waar wij voorovergebogen, met opgetrokken knieën en met de neus in andere werelden zaten. wij ondervonden aan den lijve dat doordringende boerenstank je harder in het gezicht kan slaan dan wat vuistdikke boeken.

1E PRIJS DAVID TROCH UIT SINT-DENIJS-WESTREM (B)

De jury: Het winnende gedicht van de Turing Nationale Gedichtenwedstrijd trekt de lezer in al zijn beelden, zijn taal en de opgeroepen sfeer diep de zompige Hollandse klei in. Het lijkt doordesemd van een streng-calvinistisch determinisme en van boerse aardigheid. Knielen op een bed violen. Des te verrassender is het voor de jury nu blijkt dat met dit gedicht een Vlaming wordt bekroond: *wij waren geen jongens*.

Bij poëzie moet de taal centraal staan. Niet de 'ik' die zich herinnert. Aldus Ramsey Nasr, juryvoorzitter van de Turing poëzieprijs.

Wat zijn de criteria bij het beoordelen van gedichten? Moet het rijmen of juist niet? Zoekt een jury naar vormvastheid, consistentie, originaliteit? Het kan allemaal. Het probleem is alleen dat voor elk criterium een tegenargument valt te verzinnen. Een klassiek sonnet is weinig origineel – maar probeer er maar eens een te schrijven. En een sonnet waaraan een extra regel is toegevoegd, is dat automatisch een mislukt gedicht? Hier bijten vormvastheid en originaliteit elkaar.

'Poëzie moet niets, begot', zei een Vlaams dichter ooit, en daar sloot deze jury zich bij aan. Een goed gedicht gehoorzaamt aan zijn eigen wetten, volgt zijn eigen samenhang. Aan die

innerlijke regels die het gedicht zichzelf oplegt, moet het voldoen. Alles kan, mits goed gedaan.

Dat hebben we geweten. Werkelijk alles wat kan worden opgeschreven, werd dit jaar ingediend: geinige observaties, een afgeluisterd gesprek, een teruggekomen herinnering of – ik verzin het niet – een personeels-instructie. Ik geloof dat we zelfs een paar boodschappenlijstjes hebben mogen beoordelen.

Nu kunnen zulke zaken goede poëzie opleveren – menig gedicht geldt erop. Maar een tip voor volgend jaar: er moet ook iets mee gedaan worden. Hier zagen de dichters kennelijk een taak voor de lezer weggelegd. 'Kijk maar, er staat niet wat er staat.' Jawel hoor.

Readymades blijken slechts bij hoge uitzondering geniaal. Marcel

Duchamps urinoir is grote kunst. Maar dit maakt uw badkamer nog niet tot een museum.

Ook jeugdherinneringen deden het goed. Hetgeen ons op een onuitroeibare misvatting over poëzie brengt. Orpheus, de grootste dichter aller tijden, vergaarde veel roem door om te kijken naar zijn geliefde. Behaalde resultaten in het verleden bieden echter geen garantie voor de toekomst.

Jeugdherinneringen, ze woelen de

Marcel Duchamps urinoir is grote kunst. Maar dit maakt uw badkamer nog niet tot een museum

poëet los in ons allen. Bootjes drijven weg met een zucht, een plastic bal ligt op het dak, en o, de verloren tijd die maar niet wordt overbrugd... Er werd wat omgekeken dit jaar. We kregen er nekpijn van. En nee, dat is niet aardig. Maar ik het zou willen uitschreeuwen: een jeugdherinnering is géén gedicht. Als een poëet in verzen de vingers door het gras laat glijden, een jeugdliefde weer giechelend ziet opdoemen, dan is dat leuk – voor die poëet. Want wij hebben allemaal wel eens iemand met zijn blote billen boven het zand zien hangen, kastelen gebouwd met een schepje en naar de ontlukende borsten van ons buurmeisje gekeken. Alleen: de lezer hoeft daar niet bij te zijn.

De herinnering of observatie – daar begint het pas. Om Joseph Brodsky aan te halen: kunst is er niet

om de werkelijkheid weer te geven, maar om haar leven in te blazen.

Kinderogen zijn niet genoeg. Taal hebben we nodig.

'Heeft u eigenlijk wel iets goeds over ons te melden?' Jazeker, veel van de gedichten scheren hoge toppen. De top-100 bevat een prachtige collectie gloednieuwe poëzie, die dan ook terecht in de vandaag verschenen bundel *De toverhazelaar* schittert.

Maar het valt gewoon op. Zelfs als de dichters diep in hun geheugen graven, blijven ze vaak dicht bij huis. Daarnaast duiken geregeld familieleden op. Er zijn titels zoals *Vader, Dochter, Zoon...* En nogmaals, het zijn ontroerende gedichten – de jury heeft er zelfs enkele genomineerd. Maar de lezer blijft plakken aan een 'ik'.

Des te schaarser waren de gedich-